

Masarykova univerzita
Fakulta sociálních studií
Katedra sociální politiky a sociální práce

Esej na téma „vybrané dilema v kultuře vybraného pracoviště“

Doplňte konkrétní název práce – o jaký jde typ dilematu a kde jej zjišťujete

Autorka: Bc. Anna Sedláčková

UČO: 143662

Předmět: SPP 803

Semestr: jaro 2009

Vyučující: PhDr. Pavel Horák, Ph.D.

Úvod

1. Upřesněný cíl

Jak jsou pracovníci Chráněného bydlení sv. Michaela pro lidi s mentálním postižením a autismem zvyklí řešit dilema mezi materiální a nemateriální pomocí (tj. konkrétněji mezi čím, resp. jak se daná dilemata fakticky projevují), a jaký to má pro ně význam?

Posláním Chráněného bydlení sv. Michaela **kde, v jakém regionu, lokalitě ?** pro lidi **s mentálním postižením** a autismem je integrace lidí **s mentálním postižením** do přirozeného prostředí jejich města a místa, které je jim domovem a které mají rádi. Život v chráněných bytech má vést k větší samostatnosti, ke zvládnutí sebeobsluhy a k plnohodnotnému životu ve společnosti. **součástí jakého systému intervence je tato služba? Stačí jedna dvě věty.**

Většina pracovníků vnímá tento způsob práce s klientem velmi pozitivně a jako hlavní přínos bere to, že samotní klienti jsou spokojení. **Kdo to tvrdí, uveďte odkaz na relevantní zdroj potvrzující relevantnost tohoto výroku** V zařízení se najdou však i takoví pracovníci, kteří čas od času pochybují o tom, zda v dlouhodobějším hledisku vede pobyt v chráněném bydlení u některých klientů skutečně k jejich větší samostatnosti a lepší sebeobsluze – zda nemají na rozdíl od mentálně postižených umístěných v ústavní péči prostě jen „větší svobodu a volnost“. **jací to jsou pracovníci, je možné je nějakým způsobem diferencovat od těch, kteří nesdílí tento názor? Neexistují dále spíše studie nestranných expertů mimo terén, kteří rozlišují Vámi naznačené odlišné přístupy k vhodnosti popisované intervence a jejich přínosu pro cílovou skupinu klientů?**

2. Popis náplně práce **koho?** a charakteristika pracoviště **jakého a kde?**

Uživatelé chráněného bydlení pečují o své vlastní byty, které mají podobu standardního bydlení v městské zástavbě. **knkretizujte jací klienti, jaké vlastní byty, jaký podíl z nich má tu možnost za jakých podmínek se do těchto bytů dostali oproti jiným klientům – jen krátce, ať tematicky nezabýháte!** V každém bytě pracují osobní asistenti, kteří pomáhají uživatelům s každodenními starostmi.

Chráněného bydlení sv. Michaela pro lidi s mentálním postižením a autismem poskytuje tyto služby: Doplňte zdroj citace dle normy - – např. (Vacek 1997: 192)

+ VŠUDE V TEXTU CITUJTE ZDROJ POUŽITÉ LITERATURY!!!

- poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy
- poskytnutí ubytování
- pomoc při zajištění chodu domácnosti
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- sociálně terapeutické činnosti
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí
- poradenství

V každém bytě pracuje zpravidla jeden osobní asistent, který má na starost všechny obyvatele bytu (kterých bývá většinou 2-5). V některých bytech je přítomnost osobního asistenta nutná neustále, někam asistent dochází jen na určitou denní dobu – vždy závisí na míře postižení klientů v bytě, tedy zda neustálý dohled potřebují, či nikoliv. **Trošinku konkrétněji, a't se to lépe čte!**

3. Teoretické vymezení vybraného dilematu podle literatury

Laan (1998a: 23) říká, že rozdíl mezi materiální a nemateriální pomocí lze přirovnat k pojmům z lékařského prostředí – materiální pomoc je podobná základnímu ošetření, zatímco nemateriální pomoc se blíží spíše léčbě.

Interpretaci těchto Laanových pojmů přináší také Musil (2004: 129): Materiální pomoc si klade méně ambiciózní cíle. Chce klientovi poskytnout momentální péči a zajistit uspokojení jeho aktuálních potřeb – podle Laana (1998a: 25) se jedná například o finanční pomoc, sociálně právní poradenství a poskytování informací, poskytování pomoci při vyplňování formulářů, zastupování u jiných organizací. Jde o tzv. „efekt první pomoci“, což znamená, že pokud klient získá v těchto ohledech větší samostatnosti, zpravidla to není výsledek záměrného působení sociálního pracovníka.

Nemateriální pomoc má podle Musilovy interpretace (2004: 129) dlouhodobější, procesuální charakter. Jejím cílem je zlepšení schopnosti klienta zvládat nebo zlepšovat svoji životní situaci **co je podstatou musilova a navrátilova konceptu životní situace? Stačí ze jen nastínit a blíže vysvětlit a odkázat v poznámce pod čarou vlastními silami.** Nástrojem dosažení tohoto cíle jsou různé formy psychosociální pomoci, od emociálního provázení, přes psychologickou podporu sociálního fungování, pomoc při posilování schopnosti zvládat úkoly, role nebo

problémy a také pedagogické působení. Podstatou je učení, díky kterému klient získá nové schopnosti.

Laan (1998a: 23) však zdůrazňuje, že aby sociální pracovníci dokázali klientům skutečně pomoci, je důležité propojit materiální i nemateriální pomoc. Na druhou stranu však také přiznává, že charakter tohoto propojení je nejasný a právě to je pro sociální práci podstatné (Laan, 1998a: 17). **A co si o tom myslíte vy v případě Vaší cílové skupiny? Pokud nemáte dále, uveďte příklady výhod a nevýhod uspokojování jenom materiálních vs. Nemateriálních potřeb**

Co je však směrodatné je, že nástroje materiální a nemateriální pomoci mohou záměrně nebo nezáměrně přispívat jak k momentální saturaci potřeb, tak také k dlouhodobému učení se klienta (Musil, 2004: 131).

Laan (1998a: 28) také říká, že vyhrocená volba mezi materiální a nemateriální pomocí je „iluzorní, stejně jako striktní oddělení mezi poskytováním materiální a nemateriální pomoci. Ve skutečnosti je obojí neoddělitelné a lze poskytovat obojí (materiální i nemateriální pomoc) současně v různé míře. Sociální pracovníci se snaží vytvořit optimální směs materiální a nemateriální pomoci při řešení problémů každého klienta, pokud se jim to však nepodaří, mohou se dopustit dvou chyb: ekonomizace nebo psychologizace.

Ekonomizace spočívá v tom, že se pracovník soustředí hlavně na materiální problémy, přestože klienta sužují i nemateriální potíže. **Chybí odkaz**

Psychologizace naopak znamená, že se pracovník soustředí více na nemateriální potíže a opomíjí či vytlačuje materiální stránku případu do pozadí. **Chybí odkaz**

Tabulka č.1: Přístup ke klientovi z hlediska materiální a nemateriální pomoci

Znaky dilematu	Materiální pomoc	Nemateriální pomoc
Způsob komunikace s klientem	Pracovník vnímá klienta jako pasivní objekt pomoci	Pracovník vnímá klienta jako sobě rovného se snahou stát se samostatnějším
	Pracovník řeší problémy za	Pracovník nabízí klientovi

Způsob řešení problémů klienta	klienta	pomoc, učení novým dovednostem
Způsob zajišťování vlivu na jednání klienta	Pracovník očekává jednostranné přizpůsobení klienta, pracovník jednostranně ovlivňuje klienta	Pracovník počítá také s vlastním (neovlivněným) jednáním klienta, interakce mezi pracovníkem a klientem je na podobné úrovni
Úloha pracovníků při zprostředkování rovnováhy mezi očekáváním sociálního prostředí a klientem	pracovníci klienta učí, jak vyhovět očekávání prostředí	Pracovníci klienta učí, jak vzdorovat očekávání prostředí

Doplňte zdroj: XY (autor na základě četby literatury Laana (xy) a Musila (xy))?

4. Otázky, které umožní rozpoznat přítomnost vybraného dilematu a jeho řešení v Chráněném bydlení sv. Michaela

Na základě literatury je možné položit pracovníkům Chráněného bydlení sv. Michaela otázky, které umožní indikovat přítomnost dilematu mezi materiální a nemateriální pomocí:

- ❖ Kladou pracovníci spíše důraz na „léčbu“ **kooho, jak, čím? Užijte možná jiné než medicínské terminologie, a't je to srozumitelnější, léšit autisty ano, ale mentálně postižené?** nebo jen na „základní ošetření“?
- ❖ Musí se pracovníci rozhodovat mezi momentální péčí a uspokojováním aktuálních potřeb nebo kladou spíše důraz na zlepšení schopnosti klienta zvládat svoji situaci pomocí vlastních sil?

- ❖ Vnímají pracovníci spojitost mezi **materiálními a nemateriálními** tp ke mim=
púeracopmaňoupvat. Tj. co myslíte materiální a nemateriální pomoci? pomoci a
snaží se vytvořit její optimální směs?
- ❖ Považují pracovníci poskytování **materiální a nemateriální**ibid pomoci za
oddělitelné, nebo je od sebe oddělit nelze?
- ❖ Snaží se pracovníci využívat nástroje materiální pomoci k dlouhodobému učení se
klienta?
- ❖ Dopouštějí se pracovníci přílišné **ekonomizace pomoci**?
- ❖ Dopouštějí se pracovníci **psychologizace pomoci**?

Jak výše uvedené otázky korespondují s dimenzemi zkoumaného dilematu naznačeného
v taulce výše?

Navíc jde spíše o indikátory než ukazatele, v této formě by bylo vhodné vytvořit u tabulky
výše ještě další sloupec, který by obsahoval ukazatele ve Vámi navržené,
neoperacionalizované formě.

Zde bych ale očekával spíše indikátory v plně operacionalizované podobě, dotazovaný-laik
totiž neví, co myslíte materiální nebo nemateriální pomoci, ekonomizací nebo psychologizací
pomoci atd.

5. Řešení dilematu mezi materiální a nemateriální pomoci a jeho význam pro pracovníky Chráněného bydlení sv. Michaela

Myslím si, že pracovníci chráněného bydlení obecně (nejen tedy čistě na mém vybraném
pracovišti) se snaží spíše klást důraz na nemateriální pomoc. Je to vidět již z poslání
organizací, kde se často uvádí, že pobyt zde „učí klienty větší samostatnosti a lepšímu
zvládnání sebeobsluhy“. **a jaké jsou další projevy této inklinace k nemateriální pomoci?** I zde
se však člověk může setkávat s dilematy.

Když jsem v tomto zařízení vykonávala souvislou tříměsíční praxi, setkala jsem se například
s následujícím případem:

Měli jsme klienta se středně těžkým mentálním postižením. Každý den docházel v doprovodu
osobního asistenta ráno do denního stacionáře a odpoledne zase zpět do chráněného bydlení.
Cesta vedla přes půl Brna, a proto bylo vedle přestupu z tramvaje na trolejbus či naopak nutné
překonat i několik přechodů pro chodce.

Pracovníci chráněného bydlení řešili hodně dlouhou dobu, zda učinit další krok na cestě k samostatnosti klienta a nechat jej každý den tuto cestu absolvovat tam i zpět samostatně, tedy bez doprovodu osobního asistenta. Vzhledem k postižení klienta byl problém ne v tom, že by zabloudil (např. nasedl na jinou linku) – neboť cestu znal velmi dobře, jako spíš v tom, že nebyl schopen posoudit nebezpečí, jaké mu hrozí například na přechodu. Jeho postižení spočívalo v tom, že ač byl již věkově dospělý (bylo mu přes 30 let), mentálně byl stále dítětem. Miloval autíčka a všechny hračky obecně, a proto se pracovníci již několikrát setkali s tím, že například klient uviděl na druhé straně silnice u pískoviště dítě s velkou barevnou tatrou a v tu chvíli byl klient schopen bez rozmyslu běžet přes silnici, aniž by se nejprve rozhlédl, zda jede auto či ne.

Pracovníci chráněného bydlení stále rozmýšleli, zda klientovi samostatné cestování povolit nebo nikoliv. Klient sám si to velmi přál, jezdit samostatně „do práce“ (jak on sám pobyt ve stacionáři nazýval) a poté zpět „domů“ pro něj znamenalo „být velkým“, dospět. Jeho zmiňované postižení „velkého dítěte“ se u něj projevovalo dost výrazně právě tím, jak moc si přál z dítěte konečně vyrůst a stát se tím velkým a dospělým.

Pracovníci nějakou dobu uvažovali také o tom, že by určitou dobu jezdil klient sám, avšak vybraný pracovník by se snažil nenápadně cestovat s klientem, aby o tom klient nevěděl, a přitom se ukázalo, zda je klient zodpovědnější a dává si větší pozor, když je bez dohledu. Nakonec však k tomu nedošlo, protože jinou klientku (která cestovala sama) ze stejného zařízení srazilo na cestě ze stacionáře auto. Pracovníci se proto rozhodli, že samostatné cestování tohoto klienta odloží a budou o tom uvažovat až zase po několika měsících podle toho, jak se bude klientovo „zodpovědné chování“ v rušném provozu dále vyvíjet.

Uvedený příklad byl dle mého názoru právě příkladem materiální pomoci, kde důraz byl kladen na aktuální situaci (aby se klient bezpečně a bez úhony) ráno do stacionáře a odpoledne zpět. Klient jezdil s doprovodem i přesto, že sám si přál něco jiného, protože pro pracovníky bylo v této konkrétní situaci přednější zdraví klienta než jeho samostatnost.

Zda však bylo rozhodnutí pracovníků správné, není jednoduché říci, neboť opravdu nemohl nikdo vědět, zda by se dotyčný klient skutečně nezačal při samostatném cestování chovat obezřetněji a zda by právě tato důvěra, kterou by do něj pracovníci vložili, neznamenal ten obrovský skok v jeho další cestě za samostatností.

Volí tedy pracovníci mezi materiální nebo nemateriální pomocí anebo jeho kombinací? Za jakých okolností? Lze tuto skutečnost nějakým způsobem zobecnit?

A z jakého důvodu uskutečňují právě danou volbu? =

druhá část cíle Vaší práce!

+

6. Použitá literatura

MUSIL, L.: „*Ráda bych Vám pomohla, ale...*“ Dilemata práce s klienty v organizacích.

Marek Zeman, Brno 2004.

VAN DER LAAN, G: Otázky legitimace sociální práce. Boskovice: Albert, Ostrava 1998.